KAPESNÍ PRŮVODCE

STOPY RYSA

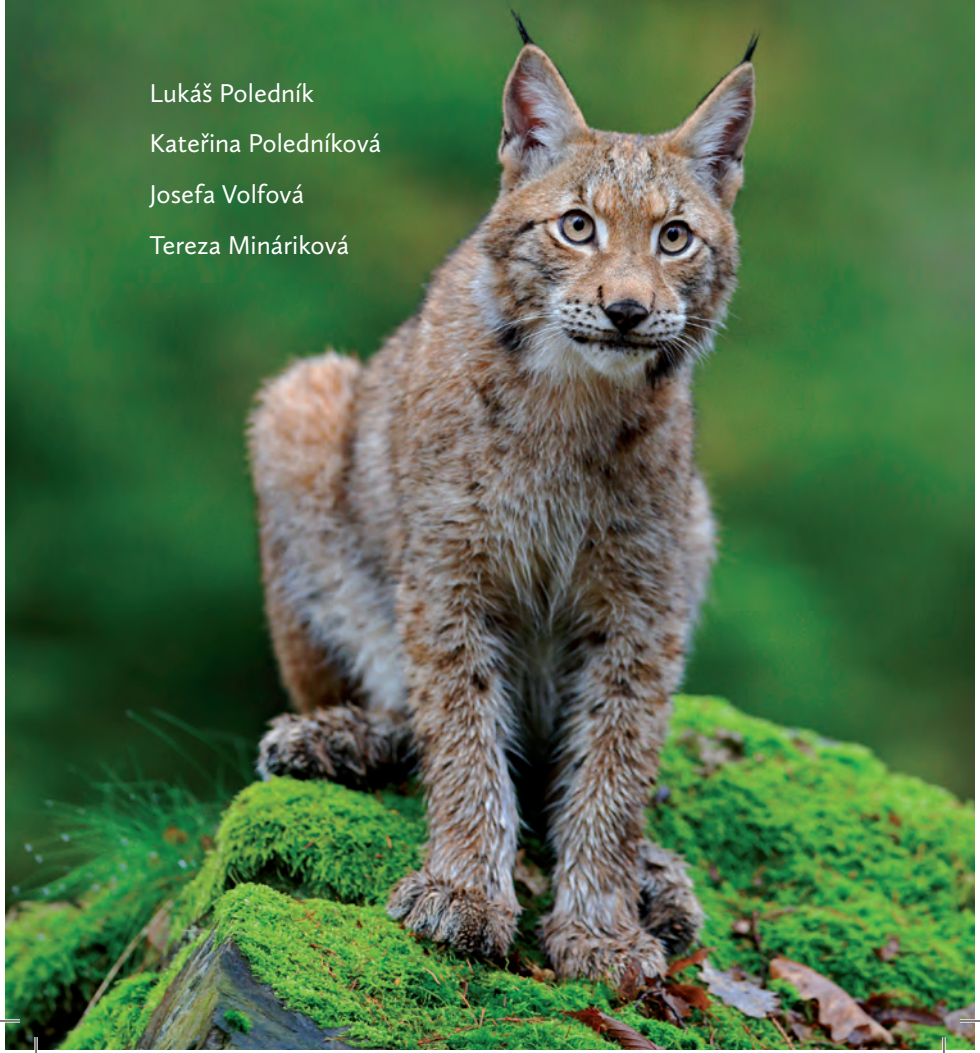
A JINÝCH LESNÍCH ZVÍŘAT

Lukáš Poledník

Kateřina Poledníková

Josefa Volfová

Tereza Mináriková

STOPY RYSA
A JINÝCH LESNÍCH ZVÍŘAT

Kapesní průvodce

Autoři textu:
Lukáš Poledník, Kateřina Poledníková,
Josefa Volfová, Tereza Mináriková

Autoři fotografií:
Josefa Volfová, Leona Kutalová,
Ondřej Prosický, Jaroslav Červený

Design:
www.ochman.cz

Publikace byla vytištěna díky finanční podpoře projektu CE1001 3Lynx. Publikace byla vytvořena díky finanční podpoře Evropského fondu pro regionální rozvoj, Ministerstva životního prostředí a Ministerstva pro místní rozvoj v rámci projektu Trans-Lynx. Projekt Trans-Lynx byl podpořen z grantového programu přeshraniční spolupráce Cíl 3 Česká republika – Svobodný stát Bavorsko 2007–2013.

Vydalo:
Ministerstvo životního prostředí,
Vršovická 1442/65, Praha 10, 100 10

2. vydání
Rok vydání: 2019
© ALKA Wildlife, o. p. s.

RYS OSTROVID

Rys ostrovid se vrací do naší přírody. Po letech, kdy byl na našem území vyhuben, začal opět obývat klidnější oblasti českých a moravských hor. Nalézt ho můžeme na Šumavě, v Pošumaví a v Beskydech, objevuje se ale i v dalších oblastech Česka – v Krkonoších, na Vysočině i jinde.

Rys ostrovid žije skrytě, aktivní je převážně v noci, a tak jeho přítomnost v daném území poznáme často jen podle zanechaných pobytových znaků. Na sněhové pokrývce či jiném měkkém podkladu můžeme nalézt jeho stopy. Na základě porovnání stop a dalších pobytových znaků jako jsou trus, moč, škrábance na stromech či rysí kořist jsme schopni prokázat přítomnost šelmy v daném území.

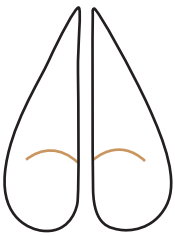
Sledování zvěře pomocí jí zanechaných stop patří k pradávným činnostem člověka. Ačkoliv v dnešní době již člověk nemá potřebu sledovat zvěř pro lov, stopování má lidem stále co nabídnout. Znalost stop může zvídavému člověku odhalit, co žije v jeho okolí, ale může mít i velký praktický význam – např. při mapování výskytu ohrožených druhů.

Do ruky se Vám dostává příručka, která slouží k určení stop rysa ostrovida a pro rozlišení hlavních skupin druhů zvířat, které je možné u nás v lese potkat.

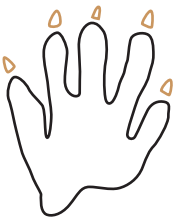
STOPA

Stopy chodidel savců se dělí do tří základních skupin:

1. **Kopýtka** (např. srna)
2. **Otisky stop s celými prsty navazujícími na otisk dlaně/paty** (např. veverka, často druhy žijící u vody)
3. **Otisky stop, kde se otiskují jen mozoly prstů a mozoly dlaně/paty** (např. kočka, pes)

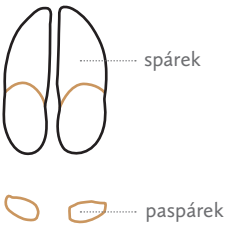
1.

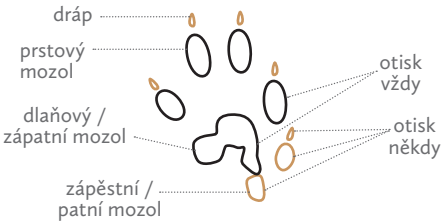

2.

3.

Stopa kopytníků je nejčastěji složena z otisku jednoho (prostředníku) nebo dvou středních prstů (prsteníku a prostředníku) opatřených přeměněným drápem – kopýtkem.

Zvířata s tlapami našlapují buď jen na jednotlivé mozoly, nebo celou ploskou nohy. Počet prstů může být 4 nebo 5.

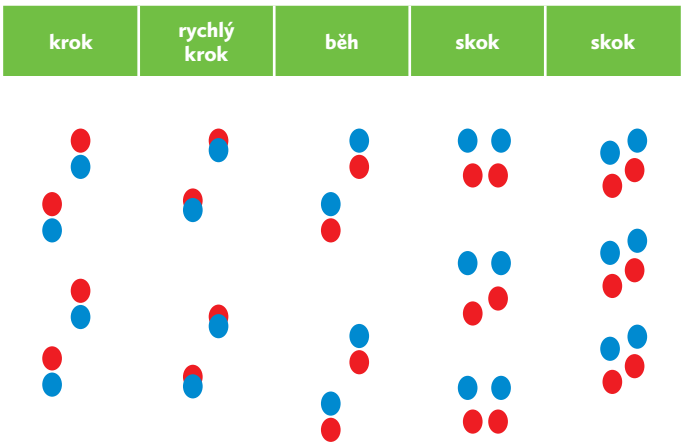
STOPNÍ DRÁHA

Kromě stopy je velmi důležitým vodítkem k určení druhu stopní dráha. Je složená z jednotlivých stop, případně otisku ocasu a dalších částí těla zvířete. Podle kompozice těla a způsobu pohybu můžeme rozlišit několik základních typů stopních drah.

Stopní dráhy se mění také v závislosti na rychlosti pohybu zvířete. Při nejpomalejším pohybu zvířete mluvíme o chůzi. Stopa přední tlapy je otištěna vpředu, zatímco stopa tlapy zadní je umístěna až za ní. Při rychlém kroku vznikají tzv. dvojstisky – stopa zadní nohy překrývá stopu přední nohy. Když chůze přechází v běh, je stopa zadní tlapy otištěna před stopou tlapy přední. Některé skupiny savců, například lasicovití, používají při pohybu naopak skok a uspořádání jednotlivých stop ve stopní dráze je tak úplně odlišné od kroku či běhu.

Příklady některých typů stopních drah

Otisk přední tlapy je znázorněn červenou barvou, otisk zadní tlapy modře.

ZÁKLADNÍ POKYNY PRO ROZPOZNÁNÍ STOP

Identifikace živočichů podle stop není jednoduchá a ne všechny znaky uváděné pro jednotlivé druhy jsou jednoznačné! Např. absence drápů ve stopě je typický znak pro kočkovité šelmy – na nerovném podkladu ale zvíře drápy použít může; naopak většinou dobře viditelné drápy u psů se na tvrdém podkladu otisknout nemusí. U pětiprstých stop kunovitých šelem někdy není dobře viditelný otisk palce, stopa se jeví jako čtyřprstá. Velikost stopy závisí na podkladu, zejména stará stopa v tajícím sněhu bude výrazně větší, naopak v případě drobných stop se může jednat o mláďata. Velmi odlišně vypadají stopy na různých podkladech.

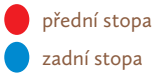
Ukázka rysích stop na různém podkladu

/ **A** typická rysí stopa ve sněhu / **B** rysí stopa s otištěnými drápy
/ **C** typická rysí stopa v blátě / **D** rysí stopa v hlubokém sněhu

Na co se při sledování stop zaměřit?

1. Směr stopní dráhy – odkud a kam zvíře jde
2. Typ pohybu: krok, běh nebo skok
3. Rozlišení otisků pravých a levých a předních a zadních tlap
4. Jsou otištěny celé prsty nebo jen mozoly prstů?
5. Počet otisků prstů v přední a zadní končetině (možné jsou kombinace 5–5, 4–5, 4–4)
6. Jsou viditelné drápy, a jak jsou dlouhé?
7. Otisky mozolů jsou natěsnané k sobě či daleko od sebe?
8. Kolik je zápěstních/patních mozolů?

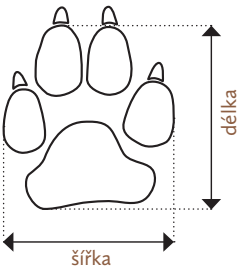
DOKUMENTACE

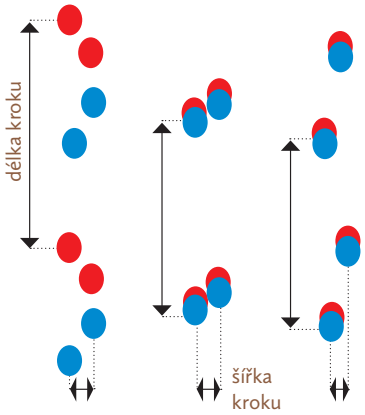

V řadě případů je pro identifikaci druhu důležitá také velikost stopy. Měří se v zásadě 4 rozměry:

a) délka a šířka kroku

b) délka a šířka stopy

FOTODOKUMENTACE

Pořízení fotografie stopy i stopní dráhy je zásadní pro dokumentaci nálezu a pro případnou konzultaci s odborníkem v případě nejistoty.

Při fotografování použijte měřítko nebo předmět známé velikosti jako je krabička zápalek, klíč či propiska..

Při fotografování detailních snímků dejte pozor na ostrost, záleží na vašem fotoaparátu, ale obecně platí, že vzdálenost 50 cm je pro ostrost snímků dostačující.

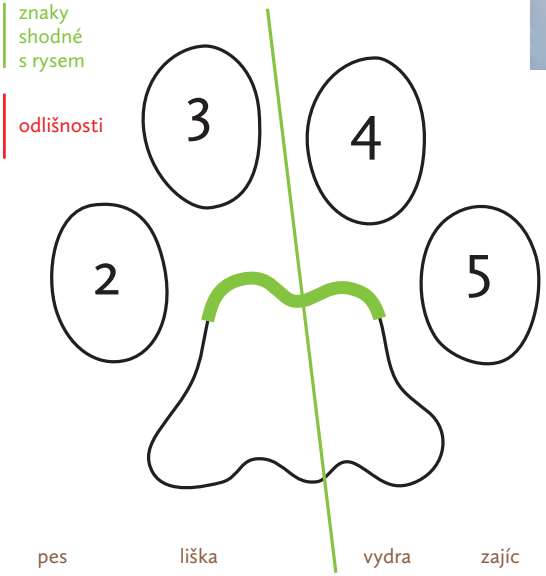
Vyfoťte: detail jednotlivých stop – přední i zadní (kolmo shora!); celou stopní dráhu (šikmo zezadu, formát na výšku ve směru pohybu); skupinu čtyř stop (shora).

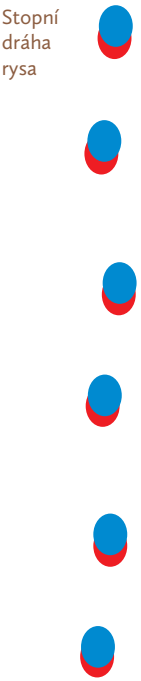
STOPA RYSA

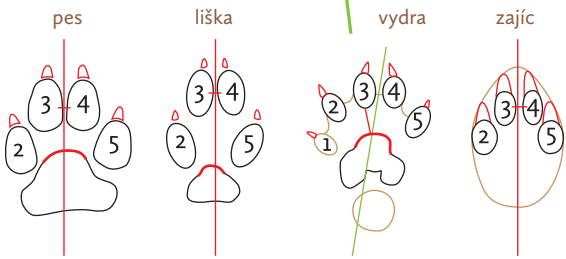

Kočkovité šelmy, tedy i rys, mají obě končetiny čtyřprsté a ve stopě se otiskují jen mozoly. Kromě prstových mozolů se otiskuje také jeden dlaňový mozol specifického tvaru. Zatažitelné drápy se většinou ve stopě neotiskují.

Obrázek stopy rysa s prstovými a dlaňovým mozolem

Přední tlapy rysa mají velikost přibližně 6–9 x 6–9 cm, zadní jsou nepatrně menší. Ve stopní dráze rysa můžeme pozorovat mírné vytočení stop směrem do stran. Při chůzi měří délka rysího kroku 75 až 110 cm, zatímco při běhu dosahuje až 250 cm. Základní způsob pohybu je chůze nebo tzv. čárování, kdy jsou otisky všech končetin seřazeny v jedné linii.

Stopu rysa je někdy možné zaměnit za stopu psovité šelmy, zajíce nebo vydry.

Znaky rysích stop:

- **Otisky rysích stop mají kulatý tvar**, zatímco stopy psovitých šelem jsou spíše oválné (ale ne vždy).
- **Rozložení prstových polštářků je u rysa v podélné ose asymetrické**, což může být i u vydry, zatímco u psovitých šelem je otisk symetrický.
- Polštářky všech prstů rysa jsou dále od dlaňového polštářku – **stopa je více rozevřená** – než u psa. U vydry jsou mozoly prstů menší v poměru k dlaňovému/patnímu mozolu a jsou dále od sebe, stopa je více otevřená, než ta rysí.
- Dlaňový polštářek má **lichoběžníkový tvar s malým sedlem na přední straně**. Otisk dlaňového polštářku psovitých šelem má více trojúhelníkovitý tvar bez sedlovité sníženiny.
- **Drápy rysa se obvykle neobtiskují**, jsou zatažené v pouzdrech. Nicméně pokud jde rys po kluzkém nebo nerovném podkladu, může je použít. Ve stopě pak vypadají jako velmi malé kulaté dírky nebo úzké zářezy. U psovitých šelem a vyder jsou otisky drápů veliké a trojúhelníkovité, právě tak i u vydry.

V případě zajíce je velmi jasným znakem stopní dráha – zajíci skáčou a vytváří typické seskupení stop ve tvaru T.

Kromě stopy rysa se lze v našich končinách běžně setkat se stopou kočky domácí (velmi vzácně pak kočky divoké), jejíž stopa se od stopy rysa liší v podstatě jen velikostí (velikost stopy kočky domácí je 2,5–3,5 x 2,5–3,5 cm, kočky divoké 3,5–4,5 x 3,5–4,5 cm).

PSOVITÉ ŠELMY

Psovité šelmy mají obě končetiny čtyřprsté, otiskují se jen mozoly. Kromě prstových mozolů se otiskuje také jeden dlaňový mozol trojúhelníkovitého tvaru. Stopa je velmi kompaktní (mozoly jsou těsně u sebe). Otiskují se také zřetelné krátké a tupé drápy. Pro volně žijící druhy našich psovitých šelem (liška, vlk) je charakteristický způsob pohybu tzv. čárování, kdy jsou otisky všech končetin seřazeny v jedné linii.

stopa lišky

stopa psa

Stopní dráha psovité šelmy

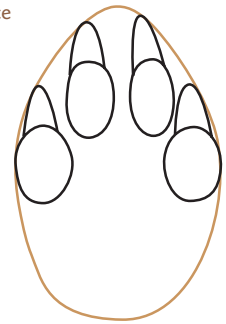

ZAJÍC

Stopa zajíce je zrádná - jeho stopa se může podobat stopě psovitých i kočkovitých šelem. Stopa zajíce je čtyřprstá. Vždy se otiskují silné drápy. Otisk má zašpičatělý tvar, kromě prstních mozolů se neotiskují žádné jiné mozoly, protože chodidlo je pokryté tuhou a hustou srstí. Otisky předních nohou jsou okolo 5 cm dlouhé a 3 cm široké, otisky zadních končetin jsou delší 6–12 cm, se šířkou okolo 3,5 cm.

Velmi charakteristická je ale stopní dráha: zajíc se pohybuje skoky, při kterých předsunuje zadní běhy před přední v typickém tvaru T.

Stopa zajíce

Stopní dráha zajíce

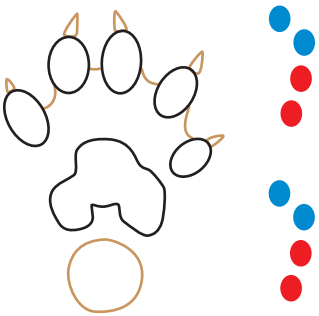

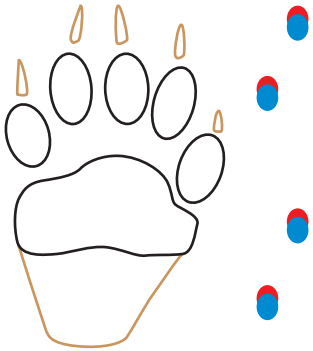
LASICOVITÉ ŠELMY

Lasicovité šelmy mají obě končetiny pětiprsté, otiskují se jen mozoly. Kromě prstových mozolů se ve stopě otiskuje často více dlaňových/patních mozolů nepravidelného tvaru. Stopa je rozvolněná (mozoly jsou daleko od sebe). Typickým způsobem pohybu je skok (vyjma jezevce).

Stopa vydry a stopní dráha

Stopa jezevce a stopní dráha

Asymetrická stopa vydry říční má pět prstů, ale palec se někdy neotiskuje, a může tedy dojít k záměně s rysem. Vydra má ale oproti rysovi krátké a tupé drápky, které se skoro vždy otiskují. Mozoly prstů vydry jsou menší než u rysa a jsou dále od sebe, stopa je celkově více otevřená. Pokud je stopa na měkkém podkladu, je výrazným rozpoznávacím znakem otisk plovací blány mezi prsty. Ve stopní dráze se někdy otiskne ocas.

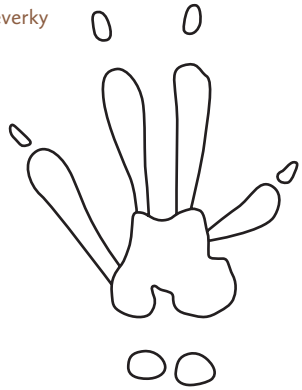
Druh	délka x šířka v cm
Jezevec lesní	4–7 x 4–6
Kuna	3–4,5 x 2,5–3,5
Tchoř tmavý	2–3,5 x 2–2,5

Druh	délka x šířka v cm
Lasice hranostaj	2–2,5 x 1,5
Lasice kolčava	1,5–2 x 0,7–1
Vydra říční	4–6 x 4–6

VEVERKA

Je to zástupce druhů, které našlapují celou ploskou a otiskují se celé prsty, přičemž ve stopě zadní nohy je prstů pět, u přední jen čtyři. Kromě prstů se ve stopě otiskuje často více dlaňových/patních mozolů nepravidelného tvaru. Otisk přední nohy bývá 4 cm dlouhý a 2 cm široký, otisk zadní nohy pak 5 cm dlouhý a 2,5–3,5 cm široký. Veverka skáče, nohy dopadají vedle sebe a vytváří typickou stopní dráhu.

Stopa veverky

Stopní dráha veverky

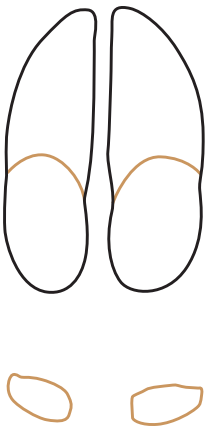

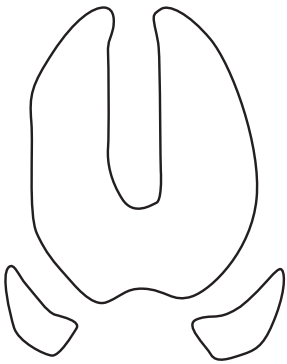
NAŠI KOPYTNÍCI

Na našem území se ve volné přírodě vyskytují jen sudokopytníci. Stopa se skládá ze dvou symetrických částí (spárků). Na spodní straně spárku je chodidlo vepředu zakončené špičkami a vzadu zaoblené. V zaoblené části se nachází pružný našlapovací mozol zvaný patka. Velikost a tvar patek slouží k rozlišení některých druhů našich jelenovitých. Dalším odlišovacím znakem jsou otisky malíku a ukazováku – tzv. paspárky. Ty se u prasete otiskují vždy, a u jelenovitých při chůzi v hlubokém sněhu.

Stopa jelenovitých

Stopa prasete

Druh	délka x šířka v cm
Prase divoké	4,5–8,5 x 4–6
Srnec obecný	3–5 x 2,5–3,5
Jelen evropský	4–9 x 3,5–7
Jelen sika	5,5–8 x 3,5–5

Druh	délka x šířka v cm
Daněk skvrnitý	5–8 x 3–5
Los evropský	11,5–16 x 11–13
Muflon	4,5–6 x 3–4,5

Každý nález rysích stop je cenný,
proto vás prosíme:

ZDOKUMENTUJTE JEJ A DEJTE NÁM VĚDĚT!

Pomůžete tak zmapovat výskyt této vzácné a ohrožené šelmy v ČR.

Fotodokumentaci vašeho nálezu s měřítkem, lokalizací a datem nálezu prosím zašlete na:

tereza.minarikova@alkawildlife.eu

DĚKUJEME!

